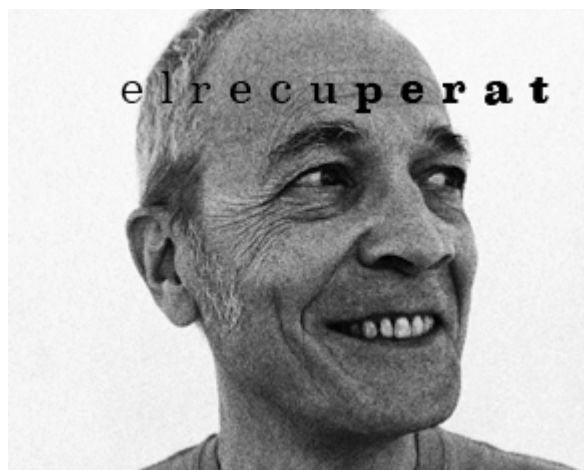

Antoni Munné-Jordà

Antoni Munné-Jordà (Barcelona, 1948) va debutar publicant articles el 1972, va treure el primer conte el 1974, i des d'aleshores n'ha publicat una cinquantena i uns vint-i-cinc llibres de diversos gèneres, sobretot novel·la i narrativa, sempre movent-se entre l'experimentació literària i els gèneres populars. El 1995 va publicar «*Temps Obert*» de Manuel de Pedrolo entre les dues cultures, un assaig que situava el cicle pedrolià com a pertanyent a la cultura literària i la científica, i, a més de molts articles, ressenyes i pròlegs sobre l'autor, el 2018 en va editar, amb Anna M. Moreno-Bedmar i Anna M. Villalonga, els informes literaris al volum *Pedrolo informa*.

Manuel de Pedrolo (l'Aranyó, 1918 – Barcelona, 1990), després de la desfeta de la guerra civil (1936-1939), es va proposar no solament reprendre la literatura catalana, sinó posar-la al dia dels corrents que feien avançar el fet literari internacional, des de Joyce fins al *nouveau roman* i des de Kafka fins a Durrell, a més dels gèneres populars, com el policíac o la ciència-ficció, per atreure nous lectors. Així, va debutar amb un llibre de poesia existencialista el 1948, un de contes experimentals el 1953 i una novel·la policíaca el 1954, tot i que la novel·lística de tall realista escrita els anys cinquanta no la va poder publicar fins als anys seixanta i més endavant, quan el seu estil i la seva dedicació anaven per altres camins. També bàsicament de 1954 a 1963 va escriure un gruix important i renovador d'obres teatrals. I des de l'inici dels anys seixanta, quan va ser possible, també es va professionalitzar en la traducció, amb què va introduir sobretot els renovadors nord-americans i europeus, de Faulkner a Miller i de Pinter a Robbe-Grillet.

* * *

Entre 1963 i 1969 Pedrolo es va dedicar majoritàriament al seu cicle més important, Temps Obert, del qual va escriure onze volums, adreçat a desplegar les diverses possibilitats vitals, simultànies i excloents, que s'ofereixen a un mateix personatge segons com es resolguin determinades situacions conflictives. Prèviament (1961-1962) ho havia assajat a la novel·la doble *Viure a la intempèrie*, amb dues trajectòries ben diferents segons l'opció triada. Però la idea de novel·la *total* sobre un mateix personatge ja li venia de lluny.

A la primera meitat dels anys cinquanta Pedrolo va escriure el conte «El millor novel·lista del món», que va incloure al recull *El temps a les venes*, que aplega contes de 1953 i 1954. El recull va quedar inèdit fins a 1974, amb la publicació dins el primer volum de l'obra completa, *Contes i narracions 1, 1938-1954*, però el conte també va sortir en un quadernet de la col·lecció «L'ocell de paper» el 1955 i posteriorment al llibre de converses amb Jordi Coca *Pedrolo, perillós?* el 1973.

Val la pena recuperar-lo ara, quan l'Editorial Comanegra ha iniciat la represa de *Temps Obert* amb diversos autors de diverses generacions, com Pedrolo s'havia il·lusionat d'imaginar. Al capdavall el conte tracta d'un escriptor que aconsegueix encomanar la seva dèria a tot un col·lectiu ben nombrós.

El millor novel·lista del món

—I ara —va dir el director— veureu el millor novel·lista del món.

—Qui és? —vaig preguntar.

Va pronunciar un nom. M'era completament desconegut.

—No n'he sentit parlar mai. Què ha publicat?

—Res —fou la desconcertant resposta, i obrí la porta de la cel·la.

Vam fer uns passos cap dins. Com totes les habitacions de l'establiment, era extraordinàriament senzilla, austera. Però es diferenciava de les altres en això: tenia una tauleta i, damunt, una màquina d'escriure.

Darrere la màquina seia un home. Però ara no teclejava, sinó que mirava cap a la finestra reixada del fons des de darrere el fum d'una cigarreta que li penjava dels llavis. La seva presència era un altre detall insòlit. Fins aleshores, totes les cel·les que m'havia mostrat eren buides.

A tots dos costats de la màquina hi havia un plec de quartilles.

Les de l'esquerra estaven en blanc; les de la dreta es veien escrites.

El director em va mirar amb una llambregada còmplice. L'home semblava que no ens hagués sentit entrar. En tot cas, no va fer cap gest per indicar que era conscient de la interrupció.

—Només ha escrit una novel·la —em va explicar el director en veu alta i tan lliurement com si el novel·lista no ens pogués sentir—. Bé —va rectificar a l'acte—, de fet encara no l'ha acabada...

—Com sabeu que és el millor novel·lista del món, doncs? —vaig xiuxiuejar.

—No cal que parlev baix; està tan capficat en la seva obra que no s'adona de res. He llegit tot el que ja duu escrit —m'aclarí.

—Tanmateix, per un fragment d'obra... —vaig començar.

El director esclafí la rialla.

—Un fragment d'obra! —va exclamar—. Sí, és cert, un fragment, però quin fragment!

En aquell instant el novel·lista es va girar cap a la màquina i els seus dits s'enfonsaren sobre les tecles. Escrivia molt de pressa, sense treure's la cigarreta dels llavis. En un tres i no res va tenir enllestida una quartilla. La féu saltar del carro i la va deixar a la seva dreta, damunt les altres. Va agafar-ne una altra del munt de l'esquerra, la va fer lliscar a la màquina i continuà escrivint amb tota facilitat, sense pauses.

—Veni —va dir el director—. Us mostraré una cosa.

Vam abandonar l'habitació sense que l'home ens hagués mirat ni una sola vegada. Un cop al passadís, vaig preguntar:

—I com és que el teniu aquí? Què li ha passat?

—Tot és culpa de la seva novel·la —m'assabentà.

—Però què té, concretament?

Ell va fer un gest descoratjat.

—És un cas especial. La veritat, no ho sabem. Pateix d'una mena d'obsessió... Ell, si voleu que us sigui franc, ni sap que està tancat. Només viu per la seva novel·la, compreneu?

—Tan important és?

—Sí —va dir el director, seriós, molt important. Es passa la meitat del dia davant la màquina. Escriu vint-i-cinc quartilles diàries, ni una més ni una menys. Vint-i-cinc. I això cada dia. En tot l'any, només observa cinc festes.

—Quines?

—Ah, qualsevol ho sap? L'únic que us puc assegurar és que cada any són les mateixes i que no tenen cap mena de relació amb les nostres diades cíviques o religioses. He arribat a suposar que commemora determinats fets de la seva vida. Coses íntimes, totalment personals. No hi ha cap més explicació. Aquests dies, surt al pati de bon matí i no se'n mou pràcticament fins al vespre. No toca la màquina per a res. En canvi, els altres dies...

—I quant de temps fa que el teniu internat?

—Vuit anys.

Vaig fer un càlcul mental ràpid.

—Voleu dir, doncs, que en tots aquests anys ha escrit més de setanta mil quartilles?

El director mostrà un posat satisfet, com si parléssim d'una obra seva.

—Sí, senyor! Exactament, setanta-dues mil.

Jo estava escruixit.

—I quina mena d'obra és, aquesta? Una sola novel·la, m'heu dit?

—Una sola novel·la. Oh, i tingueu present que abans d'ingressar al nostre establiment ja feia temps que escrivia. Fins ara, té enllestides cent disset mil pàgines. Però veniu, vós mateix ho veureu.

Haviem arribat davant d'una altra porta que tancava el corredor. El director va aturar-se, es va treure una clau de la butxaca i m'invità a seguir-lo. La cambra era de dimensions corrents, com totes les altres de la institució. En aquesta, però, havien fet desaparèixer el llit i, en canvi, hi havien col·locat tot de prestatgeries que cobrien les parets. Immediatament em va impressionar la muntanya de paper que s'hi acumulava.

El director m'esguardava amb un somris complagut.

—Què us sembla?

Allí hi havia les cent disset mil quartilles distribuïdes en carpetes.

—Jo mateix m'encarrego d'ordenar-ho tot —va tornar a parlar el director—. Una carpeta per capítol. Observareu que no totes són igualment voluminoses. Els capítols oscil·len entre les cinc-cents i les mil pàgines...

—I vós heu llegit realment tot això? —vaig preguntar-li, bocabadat.

—Sí. Cada nit, hi dedico una horeta.

Va avançar per l'habitació, s'atansà a un dels prestatges i, d'una carpeta encara sense lligar, la qual cosa indicava que era incompleta, en va treure uns fulls.

—Com podeu veure, rarament esborra res. I no cal dir que, després, mai no fa correccions de cap mena.

—Es comprèn—vaig dir jo.

Quan em confià les quartilles, vaig llegir un parell de paràgrafs. L'home dominava singularment bé la màquina. Gairebé no hi havia errors mecànics. D'altra banda, aquells paràgrafs eren vius, naturals, coherents. No indicaven gens ni mica un cervell pertorbat.

Vaig mirar altra vegada el director.

—No entenc quina mena de novel·la pot ser, aquesta! Cent disset mil pàgines equivalen a..., sí, equivalen ben bé a dos-cents vint, dos-cents trenta volums d'una extensió normal. No tinc coneixement de res de semblant.

—Ni jo —digué ell, i em va prendre els fulls de les mans per tornar-los al seu lloc amb una cura gairebé exagerada.

Verament, vaig reflexionar una vegada més, se'n preocupava tant com si els hagués escrit ell.

—De quantes generacions parla? —vaig preguntar-li aleshores—. Deu haver començat amb la creació d'Adam i Eva!

El director semblà una mica molestat per la rialleta que acompanyava les paraules.

—No —va dir, sever—. És la vida d'un sol home.

No vaig poder ofegar una exclamació:

—Què dieu?

Ell va tornar a assumir el seu posat de satisfacció.

—Exactament el que sentiu: la vida d'un sol home.

Em va agafar afectuosament pel braç i m'arrossegà fora de l'habitació. Va assegurar-se que la tancava bé, com ho hauria fet amb una caixa de cabals. I, en aquest cas, probablement encara no hauria comprovat tantes vegades que la porta era verament tancada.

Després, en silenci, travessàrem un altre corredor. Ens encaminàvem al seu despatx, on havia començat la nostra entrevista.

—Em penso que aquest matí ja no la necessitaré més, senyoreta Vera —va dir a la secretària, que ordenava uns papers.

La noia va sortir i aviat la vam sentir teclejar a l'altra banda de paret.

—Una cigarreta? —m'oferí el director.

Vaig acceptar, encenguérem i ens vam asseure, ell darrere la taula i jo al seu davant.

—Sí, senyor, la vida d'un sol home —va repetir amb un somrís—. I us diré més: per tot el que he llegit, em sembla que no som ni a la meitat de l'obra. Què dic! Si aquestes cent disset mil pàgines no són sinó una desena part, potser! O menys encara, qui sap!

—Però això no és possible! —vaig protestar mentre feia un altre petit càlcul mental—. Suposem una vida d'uns seixanta anys... Sabeu quants dies són?

—No ho he calculat mai, la veritat —féu ell.

—Vint-i-un mil nou-cents dies. Com es poden escriure, doncs, tantes pàgines sobre la vida d'un home? Si l'obra fos acabada en aquest moment, a la pàgina cent disset mil, correspondrien unes cinc planes a cada dia de la vida del protagonista. No veieu que no pot ser? I em dieu que això potser no és ni la desena part del total de l'obra! Així, les cinc pàgines es converteixen en cinquanta...

El director somreia.

—Aneu errat. No cal que feu tots aquests càlculs; no serveixen de res. Ja us he dit que aquest home era el millor novel·lista del món. Amb la ploma a la mà, pot fer el que vulgui. I el que fa és això: escriure la novel·la total.

—Total? —vaig arrufar el nas—. I què vol dir, total?

—Vol dir que abraça tota l'experiència de la humanitat. Hi són descrits tots els tipus humans, tots els problemes, totes les situacions... Tot, absolutament tot.

—I com pot ser? —vaig protestar—. En què quedem? No es tracta de la vida d'un sol home?...

El director va encreuar una cama sobre l'altra i s'arrepapà còmodament en la seva cadira giratòria.

—Sí. Però escolteu: ¿no se us ha acudit mai que, si en lloc de fer un gest determinat en féssiu un altre, la vostra vida canviaria o, si més no, canviarien moltes coses d'aquesta vida? No heu pensat mai en les possibilitats que us refuseu diàriament pel sol fet d'escollir una determinada actitud en un moment determinat? En totes les existències que us són negades dia darrere dia pel sol fet de la vostra decisió en cada circumstància?

—Sí... —vaig concedir, pensarós.

Era cert, hi havia pensat més d'un cop; probablement tothom hi ha pensat més d'un cop. Són idees gairebé inevitables.

—Doncs imagineu-vos que tot d'una podeu desenvolupar efectivament totes aquestes possibilitats que en la vida real us són refusades. Fixem-nos en la novel·la que comentem, per exemple. Comença, potser una mica arbitràriament..., però d'una manera o altra havia de començar, oi?... Comença, doncs, en el precís instant de la naixença del protagonista. Immediatament, les coses es compliquen. Perquè ja s'ofereixen diverses possibilitats que no depenen d'ell, és clar, però que l'afecten. Per citar-ne algunes: en néixer ell, la seva mare podia morir. En aquest cas, el seu pare pot tornar a casar-se o es pot quedar vidu. Si es torna a

mullerar, ho pot fer immediatament o bé al cap d'uns quants anys; la dona que ensopegui pot ser, en termes generals, bona o dolenta; pot tenir fills o no tenir-ne; també en pot tenir d'un altre llit. I poden ser més grans o més petits; mascles o femelles; simpatitzar amb el protagonista o aclaparar-lo amb la seva hostilitat... I així indefinidament. Observeu, d'altra banda, que us presento un esquema d'allò més simple. La realitat és més complexa. Per limitar-nos al caràcter de la madrastra, en el supòsit que el pare es casi altre cop i que aquesta dona sigui una bona mare per al fill del seu marit, ens trobem que pot ser una sentimental, una intel·lectual, una sensual, introvertida o extravertida, aproximadament normal o neuròtica dintre les seves pròpies característiques... En fi, ja esteu familiaritzat amb aquestes coses. Imagineu-vos, doncs, el cúmul de possibilitats, el ventall enorme que es desplega al nostre davant! I quan hàgiu acabat amb tota aquesta línia de múltiples ramificacions que s'inicia si la mare mor, agafeu l'altra. La mare viu. En aquest cas, pot haver passat alguna cosa que la privi de tenir més fills. O pot no haver passat res. Tant si té més fills, doncs, com si no en té, comença una altra línia que es va eixamplant, ramificant fins a l'infinit. Compreneu?

Ho comprenia molt bé.

—Doncs imagineu-vos que a cada moment, des d'aquest acte original de la naixença, hi ha dues alternatives per a cada gest, per a cada acte, i us repeteixo que això és simplificar les coses, perquè les alternatives poden ser deu, vint, trenta, les que us plaguin. Considereu només aquesta particularitat: és possible que l'home caigui malalt, i si hi cau, pot sofrir qualsevol dels centenars de malures que coneixem. Cada malaltia engendra un sens fi de novelles possibilitats. Se'n salva o s'hi queda. Si se'n salva, cada dia de llit que fa, per exemple, afecta el seu destí d'una manera o altra... O, per tornar al matrimoni, els innombrables tipus de dona amb què es pot casar un home: cal veure com reaccionen en contacte amb el seu propi caràcter, el qual al seu torn és cada cop afectat per aquestes reaccions, i afectat encara per tots els esdeveniments que ha viscut, que l'han pastat, i que podrien haver estat uns altres... I els fills: quants en pot tenir, com poden ser tots i cadascun d'ells, i com cada acte dels fills en qüestió repercuteix també sobre el seu destí i l'obliga a aquesta o a aquella decisió... I tots els menuts detalls de la vida corrent: el fet d'agafar un tramvia o un autobús en lloc d'un altre, de preferir el carrer A al carrer B, de comprar un diari determinat entre la dotzena que en té a la seva disposició, d'ensopegar-se amb un amic o de no ensopegar-s'hi, de somriure a una dona o de passar de llarg sense ni mirar-se-la... Cada cop comença un destí nou...

—Però una mena d'obra així és pràcticament impossible! —el vaig interrompre..

—Potser sí, però calia que algú s'hi atrevís.

—No pot ser —vaig dir, conscient que em reiterava—. Caldria haver viscut mil vides, conèixer-ho tot, haver perdut el tren i, al mateix temps, agafar-lo...

—No ho sé —féu el director—. Jo només us puc assegurar que aquesta és l'obra que escriu. I que sembla que tingui un coneixement de primera mà de tot el que conta. Per això us repeteixo que és el millor novel·lista del món.

—No m'estranya que l'hagin hagut d'internar...

El director, discretament, deixà passar l'observació sense comentaris.

—Calculo —va dir després d'un silenci— que pot viure uns vint anys més, és un home sa. Això signifiquen unes... unes...

—Cent vuitanta mil pàgines més —vaig ajudar-lo.

—Sí. Tot junt s'atansarà a les tres-centes mil.

—O sigui uns sis-cents volums...

—Als quals...—començà ell. A l'acte, però, va tancar la boca i, una mica nerviosament, esclafà la punta de la cigarreta contra el cendrer.

—Què anàveu a dir?—vaig interessar-me.

—Bé... —vacil·là—. Simplement, pensava en les dificultats de publicar una obra d'aquesta envergadura. Més que res, per això us volia veure. Hi podeu fer alguna cosa, vós? Perquè seria ben bé una llàstima que l'esforç de tota una vida...

—No ho sé —vaig dir—. És clar, en podria parlar a algun editor, però... No us puc prometre res —vaig acabar.

—Ja me'n faig càrrec. Però ho provareu, oi?

—Sí —i em vaig aixecar—. Ni que només sigui per curiositat... Sí, ho provaré.

El director em va allargar la mà amb un gest d'agraïment prematur. Tot seguit abandonàrem el despatx. Pels corredors no es veia ni un sol infermer. De fet, no n'havia vist cap en tota l'estona. Ho vaig comentar mentre fèiem via cap a la porta.

—Tenim poc personal —va dir—. Al capdavant, tots els nostres pensionistes són pacífics...

El va fer callar la remor d'una màquina que es posava a escriure a tota velocitat. La cara se li va contreure, enutjada, i el seu gest es féu sever. S'aturà en sec, mentre jo encara recorria un parell de metres.

—Si em permeteu un segon... —s'excusà.

I, sense esperar resposta, va obrir la porta de l'habitació d'on procedia el tecleig i la tancà darrere seu. La màquina, però, continuava treballant. És a dir... Potser no era al mateix indret. Sorprès, vaig clavar l'orella a la porta de l'habitació veïna. Sí, era allí. I abans que tingués temps de redreçar-me, la remor es multiplicà: tot d'altres màquines funcionaven veloçment al llarg del passadís.

El director tornà a sortir. Estava tot vermell i em mirava amb uns ulls gairebé esparverats. Se m'atansà amb dues passes ràpides i, agafant-me altre cop pel braç, gairebé va arrossegar-me cap a la porta mentre amb les seves paraules incoherents intentava de cobrir l'estrèpit de les màquines.

Vam travessar el jardí, solitari. També ho havia estat una hora abans, en acudir a l'establiment.

—No es passegen, avui, els vostres pensionistes? —li vaig preguntar amb una mica de sorna.

Ja érem prop de la reixa. Ell es va aturar, es va treure el mocador de la butxaca i s'eixugà la transpiració que li humitejava el front.

Em va mirar amb suspicàcia.

—Ho heu endevinat, oi? —digué a la fi.

—Suposo —vaig contestar-li amb un somrís.

—Aquests ximplers! —es va queixar ell—. Els havia manat que no toquessin les màquines en tot el matí...

—Tant se val—el vaig tranquil·litzar—. De tota manera, ja em semblava que cent disset mil pàgines eren massa pàgines per a un sol home.

Ell em llambregà tot sorprès.

—Oh, no! No m'heu entès, ja ho veig —es va tornar a passar el mocador pel front—. Valdrà més que us digui tota la veritat. El fet és que ja tenim prop d'un milió de pàgines. Però totes les que heu vist eren seves, d'ell...

—I les altres?

Va somriure tímidament.

—Veureu... A poc a poc, els altres s'han contagiats, si em permeteu la paraula, de la seva obsessió. L'ajuden... Infermers i tot... Desenvolupen totes les possibilitats que ell no tindrà ni temps d'insinuar. És clar que no tots en saben tant... No tenen el seu talent. Però alguna cosa o altra se'n podrà aprofitar...

—I vós?

El director envermellí altre cop.

—Jo..., ja veureu... En fi, no tinc tant de temps —es feia tot humil, semblava que s'excusés—. Encara no he pogut arribar a les cinquanta mil, jo...

Foto: Jaume Pons

Navegació d'entrades